

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשְׁת כִּי תבוא

כא' אלול תשע"ט

הפטרה: קומי אורי
הספרדים אומרים סליחות
"ציאת השבת ר"ת 19:52
גיליון 548

ציאת השבת:

19:16

ירושלים: 19:14

כניסת השבת:

18:10

ירושלים: 18:03

הביכורים אות לברכת הארץ הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

הפרשה פותחת במצוות הבאת ביכורים לבית המקדש: "וְהָיָה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה וִירְשָׁתָהּ וְיָשַׁבְתָּ בָּהּ. וְלָקַחְתָּ מִרְאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְּאֵי מֵאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמְתָּ בַטָּנָא וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשָׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם."

נפלא לראות שעוד במדבר, מקום בו לא גדלים עצי פרי, ה' מצווה את עם ישראל על מצוות הביכורים, מפרי הארץ הקדושה, שהרי מצוות הביכורים היא דוקא בארץ ישראל. הפתיחה בלשון 'והיה' מלמדת אותנו שעצם ביאתנו לארץ זו שמחה אמיתית וגדולה, שהרי כל לשון והיה הוא לשון שמחה. אך כשאדם נמצא בחוץ לארץ אינו יכול להיות שרוי בשמחה. אך אין זו השמחה היחידה, גם הבאת הביכורים מפרי האדמה אשר ברכנו ה' היא שמחה. והנה כשמביאים את הביכורים אומרים "הגדתי היום לה' אלקיך". ויש לשאול, מדוע נאמר: "הגדתי היום לה' אלקיך", היה צריך להיות כתוב לה' אלקינו, וכי ה' הוא רק אלקינו של הכהן בלבד? נראה כי התשובה לכך קשורה למקום המקדש. כאשר היו נכנסים לבית המקדש היתה הרגשה של קדושה מיוחדת והיו חשים את השכינה ממש, היו רואים את עבודת הכהנים, את הקרבת הקרבנות והקטרת הקטורת, היו רואים את עמוד הענן ואת הניסים שהיו נעשים שם במוחש, והיה האדם מתפעל ואומר לכהן "אשריך שאתה נמצא במקום כזה", לכן אומר האדם המביא את הביכורים: "הגדתי היום לה' אלקיך."

פרשת כי תבוא נקראת לעולם קודם ראש השנה והטעם מובא בתלמוד (מגילה דף לא, ב): "תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: עזרא תיקן להן לישראל שיהיו קוראים קלות... שבמשנה תורה קודם ראש השנה. מה הטעם? אמר אביי: כדי שתכלה השנה וקלותיה". יהי רצון שנהיה שרויים בשמחה תמיד, ומתוך כך נזכה שתכלה שנה וקלותיה - תחל שנה וברכותיה.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

הרב ישראל מאיר הכהן מראדין – 'החפץ חיים'

ביום שלישי כד' באלול יחול יום פטירתו של אחד מגדולי הפוסקים בדורות האחרונים – הרב ישראל מאיר הכהן – החפץ חיים.

הרב ישראל מאיר הכהן מראדין (כגן) (תקצ"ט - כ"ד באלול תרצ"ג) המכונה "החפץ חיים" על שם ספרו, מחשובי הרבנים האורתודוקסים בדור שלפני השואה. החפץ חיים היה תלמידו של רבי נחומקה מהורדנא (שלמד בישיבת וולוז'ין). תלמידו המובהק היה רבי אלחנן וסרמן, שאף ליקט את דבריו של רבו בהשקפה בספרו "קובץ מאמרים".

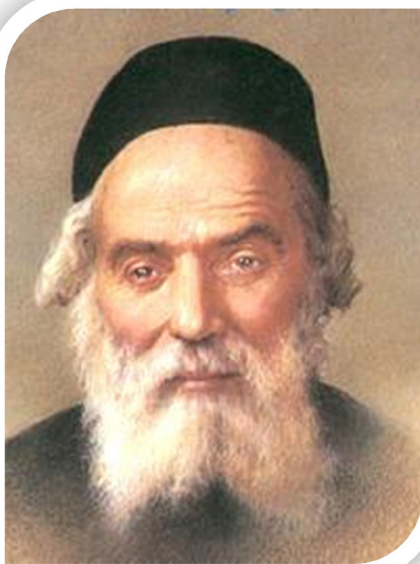
התגורר בעיירה ראדין הסמוכה לוילנה ואף הקים שם ישיבה הידועה בשם "ישיבת ראדין" ועמד בראשה. בשנת 1873 הוציא את ספרו הראשון, "חפץ חיים", העוסק בהלכות איסור לשון הרע. התעקש שלא לקבל שכר על רבנותו ואת פרנסתו מצא בחנות מכולת שהייתה בבעלותו ובמכירת ספרו בעילום שם. עמד בקשר עם שאר רבני אירופה בתקופתו, ובין השאר השתתף בייסוד אגודת ישראל ותמך בהקמת רשת בתי הספר לבנות בית יעקב.

הוא סבר כי קביעת התלמוד לגבי נשים ולימוד תורה התייחסה לנסיבות מסוימות שאינן חלות עוד. הן הניחו קיומה של אווירה שבה "מסורות ומנהגים עתיקיימין היו מושרשים", ובנות למדו על היהדות לא באמצעות לימוד פורמלי אלא פשוט מהתבוננות בנעשה בבית. בימינו השתנו שני דברים, טען החפץ חיים. ראשית, המשפחה היהודית הייתה בתהליך של פירוק; היו משפחות שהתרחקו מהדת, אחרות הופרדו בשל גלי ההגירה ממזרח אירופה. שנית, בנות למדו לימודים כלליים וצריך לאזן אותם בחינוך יהודי כדי שלא ינטשו לגמרי את היהדות. באווירה חדשה זו, חלה חובה דתית להעניק לבנות חינוך יהודי. מכאן ש"אם הדבר לא יעשה", כתב החפץ חיים, "הן עלולות לסור לגמרי מדרך ה' ולעבור על אושיות הדת". הפסק שלו התקבל, ובמזרח אירופה הוקמה רשת בתי ספר לבנות בשם "בית יעקב", מיסודה של שרה שנירר.

מלבד העניין והעיסוק הרב שלו בענייני לשון הרע וטהרת הדיבור, החפץ חיים היה מעודד כהנים ללמוד הלכות עבודת קרבנות כדי להתכונן לגאולה. לשם כך חיבר את הספר "שם עולם", עודד לימוד סדר קודשים ואף ייסד תוכנית לימודים מיוחדת הידועה בשם "כולל קדשים".

החפץ חיים היה מחשובי הרבנים לפני השואה, וכונה כך על שם ספרו על הלכות שמירת הלשון. מדוע הוציא ספר דווקא על נושא זה? החפץ חיים סבר שאחת הסיבות העיקריות לאריכות הגלות הוא הזלזול וחוסר הידיעה בענייני שמירת הלשון. חוסר ספר הלכה מרכזי בנושא, הוא אחד הסיבות העיקריות לרפיון בנושא.

"נתמוטט העניין מכל וכל, כי ממילא הורגל האיש לדבר כפי שזידמן שיצא מפיו, ולא להתבונן בו מתחילה פן דבר זה נכנס בכלל איסור רכילות ולשון הרע", (הקדמה לספר חפץ חיים).

על כן חיבר - בראשונה בעילום שם ורק לאחר שנים הרבה בשמו - את ספר ההלכה "חפץ חיים", בבקשו לרמוז למקרא: "מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, נצור לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה" (תהלים לד, יג-יד).

בספר מרוכזים ההלכות 22 חלקים. חלק ראשון הלכות לשון הרע, וחלק שני הלכות רכילות.

כעבור שנים אחדות כתב את ספרו "שמירת הלשון", ברמזו לדברי המקרא: "שומר פיו ולשונו שומר מצוות נפשו" (משלי כא, כג), שעניינו דברי מוסר ודרושים בתחום זה. מאז נכרך שמו של החפץ חיים במאבק בלשון הרע. הוא האמין באמונה שלמה כי מצוות לא ניתנו

אלא אם אפשר לקיימן. לכן, עם כל הקושי העצום הנובע מטבע אנוש, ביקש ללמד שניתן לנצח את הנטייה הטבעית של האדם לדבר לשון הרע, או לפחות לצמצם אותה.

מספריו:

- חפץ חיים, שמירת הלשון, זכור למרים ועוד ספרים על איסור לשון הרע.
- משנה ברורה, (שישה כרכים), פירוש על חלק "אורח חיים" של השולחן ערוך. ספרו זה נפוץ במהירות ומקובל כיום אצל רוב שומרי ההלכה.
- מחנה ישראל, העוסק בדילמות של התנהגות חיילים יהודים בצבא הנוכרי.
- ליקוטי הלכות (שלושה כרכים), ספר הערוך כמו פירוש הרי"ף על גמרות שעליהם לא חיבר הרי"ף (סדר קודשים וזרעים בעיקר).
- שם עולם, ספר מוסר על לימוד סדר קודשים.
- פירוש על התורה.
- אגרות החפץ חיים (שני כרכים).
- נדחי ישראל, מעניין חזרה בתשובה.
- אהבת חסד, מעניין מצוות שבין אדם לחברו (הלוואה, איסורי ריבית, הכנסת אורחים, ניהום אכלים ועוד) תורת הבית.
- ספר המצוות הקצר.

מהלכות אמירת סליחות (ג)

א. מנהג הספרדים לומר סליחות מליל ב' באלול עד יום הכיפורים כי המה ימי רצון. והאר"י ז"ל היה נוהג לומר סליחות מלה במלה עם הציבור החל מר"ח אלול. אין אומרים סליחות בראש חודש אלול, בשבת ובראש השנה.

ב. האשכנזים נוהגים לומר סליחות החל ממוצאי שבת שלפני ראש השנה (עיי' הגאון תקפ"א אות ח' ומשנ"ב ס"ק ו'). אם חל ראש השנה ביום ב' או ג' מתחילים האשכנזים "סליחות" במוצאי שבת בשבוע שקודם לכן, בכדי לומר סליחות לכל הפחות ארבעה ימים קודם ראש השנה, שבצירוף עם ימי הסליחות שבעשרת ימי תשובה יהיו סה"כ עשרה ימים.

ג. אפשר לומר "סליחות" רק אחרי חצות לילה ובשום אופן לא יאמרו "סליחות" או י"ג מידות לפני חצות לילה (כה"ח שם ס"ק א' ב'). יש מהאשכנזים שאומרים "סליחות" בלילה הראשון קודם חצות, ומקפידים בזה כיון שיש בו סליחה של "במוצאי מנוחה". וגם מי שהחזיק במנהג זה, טוב שישנה ויאמר "סליחות" אחר חצות הלילה.

ד. הזמן הטוב ביותר לסליחות הוא לפנות בוקר בשעה שהיא עת רצון קודם תפילת "ותיקין" (עם הנץ החמה). ואם איחרו - אפשר לומר סליחות אחר כך. (כה"ח שם ס"ק א', ב'). וישתדל עכ"פ בערב ראש השנה לומר סליחות קודם עלות השחר על מנת שיוכל לומר וידוי ונפילת אפים בסליחות.

ה. תיקון חצות קודם במעלה לסליחות ולתלמוד תורה. על כן אם אדם ער אחר חצות, או שקם קודם עלות השחר יקדים לומר תיקון חצות, ואף אם יפסיד בכך אמירת סליחות.

ו. מורים ומלמדים צריכים גם הם להתאמץ לומר סליחות עם הציבור, וראוי להם לישון מוקדם על מנת שלא לפגוע בתלמידיהם וכדו'. כתב החיד"א: "וראיתי כמה ת"ח בימים האלה מפסיקים ללמוד שאלות ותשובות, לפלפל, ואומרים סליחות, תפילות ותחנונים. ועוסקים בספרי מוסר.

ז. נוהגים להגיש תה או קפה לאומרים סליחות בבית הכנסת על מנת להקל על הקמים בשעה מוקדמת, ומותר שיהיו עם סוכר (עיי' כה"ח פ"ט ס"ק ל"א). אמנם מי שיכול להתגבר ולא לשתות תבוא עליו ברכה, ובמיוחד אחרי עלות השחר, ובכל מקרה אין להגיש דברי מאכל בזמן הסליחות. ולפי הוזהר הקדוש אין לאכול ולשתות לפני עלות השחר, ונוהגים להקל בשתייה.

ח. כאשר היחיד מתוודה, טוב ונכון שבסוף נוסח הוידוי יתוודה על חטאיו הפרטיים, ויעשה זאת בלחש כדי שלא ישמעו אחרים את חטאיו, דכתיב: "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה". אמנם בנוסח המודפס בסידורים שהכול אומרים אותו, ואפילו וידוי הגדול של רבנו ניסים אין בו משום מפרסם חטאיו.

[ע"פ 'ילקוט יוסף' לראשון לציון - הגר"י יוסף שליט"א]

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאח ציטרון, שרה בת שמחה, מרים יהודה, ציפורה ויהושע לוי, ביבה אלימלך, ישי הלוי, עזר בן עישה, תקוה בת עזיה, אלנה בת ג'אן, אסתר בת זוהרה, מויל בת ענולה, אברהם בן רחל, רחמים בן סולטנה, הראל בן אביגיל, אילנה בת סליחה, ישי ורחל לוי, חנה בת זוהרה, מיטל מוריה אדרי ה"ו, להחזרת נעדר צה"ל ושבויי ובהם: אורון שאול, הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד ה"ו, לעילוי נשמת: הגר"ע יוסף יצחק"ל, הגר"מ אליהו יצחק"ל, רבי מסעוד מלול זצ"ל, רבי יצחק שושן זצ"ל, רבי יעקב שושן, הרב שלמה צורף, יונה יונה, סופר מנחם, אליאור קדושים, הרב אברהם צוקרמן, יצחק עמירה, נדיר נחום, נסים כהן, רובי צעדי, יצחק בן מול מורד, מרדכי ומושה מורד, ישראל אברהם נתן, אברהם אוהיון, מרדכי צאני, שלמה בן מרים, יצחק ועמרם אשיאם, ר' חיים אוחנה, לוי יצחק אמודי, אורן מועלם, אליהו טויטו, דוד ח'בי, דוד גרוסברג, יואל דללי, עמוס דמרי, סימנטוב משה יהודה, ישראל בן גמרה, רבי דוד הכהן, ישראל בן שושנה, נעים משה, אהרן מורח, יצחק ושמחה אילון, נסים וסוליקה שושן, יצחק ולאח אסטרנוג, נדירה שמעון, מנורה לוי, ליט שבת, אסתר בת תורא, אסתר חדר, חנה יצחקי, דינה פונדק, אליהו בת פריחה, תרצה זיגדן, אסתר וענבר נחום, דניאל אלמליח, אליהו אדרי, נסים מלי, מרים עוננו, עזיה עמוס, רות יעקב, חיה רחל לוי, נעימה בת מנודה, לואיזה מדר, זוהרה בת חנה, עליזה כהן, שרה אולילאל, יזכבד ועקנין, חסיבה ששפטוש, עישה דקן, בריה סופן, חתי אהל, סבטלה בת אלה, אסתר איבני, כמיסה דידי, כמישה כהן, אליס טוביל, אלה שחר, רבקה ישעיה, אריאל דרסעובר ז"ל, ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצ, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון ה"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה